

O pravopisju v slovenski ljudski šoli.

(Spisal Janko Leban.)

(Dalje.)

3. šolsko leto.

1. Vejica, izpuščaj, vprašaj, klicaj. Če vprašaj in klicaj sklepata stavkovo misel, se piše tudi za njima z veliko začetno črko.

2. O razločni izreki in pisavi samoglasnikov *a* in *o*. N. pr. okó (ne: akú); gospod (ne: hasput); voda (ne: uada ali uoda); toča (ne: tuča); okno (ne: vokno ali uakno); osa (ne: vosa ali celo uasa).

3. O razločni izreki in pisavi samoglasnika *i*. N. pr. igla (ne: jigla ali jegla); igra (ne: jigra ali jegra) i. t. d.

4. O razločni izreki in pisavi samoglasnika *u*. N. pr. usta (ne: vusta); um (ne: vum) i. t. d.

5. O razločni izreki in pisavi samoglasnika *e*, in sicer:

a) s čistim glasom je v besedah: berem, pletem i. t. d.

b) svét (ne: svejt, svajt ali sviet); mesto (ne: mejsto ali majstu).

c) *E* se na dolgo izgovarja v besedah peta, leča, sveča i. t. d.

6. V končnicah *ec, ec, ek, el, em, en, er, sen, sem, et, ev, zen* — se izgovarja *e* nekako zamolklo, a pisati se mora.

Na take in enake narekovalne vaje se mora učitelj seveda pripravljati ter sestavljati stavke, v katerih se nahajajo navedene besede.

7. Enozložne besede se ne razlogujejo, a mnogozložnice se razlogujejo po zlogih kakor se izgovarjajo.

8. Z veliko začetno črko pišemo lastna imena.

O p o m n j a. V tem šolskem letu povemo lahko nekaj več o ločilih v obče. To se zgodi n. pr. tako-le:

V z g l e d u, ki ga zapišemo na tablo, dotična ločila posebno debelo zaznamujemo.

Bog je vsegamogočen, zakaj lahko vse naredi. On je rekel: Nastani svet! In nebo in zemlja; sonce in druge zvezde; rastline, živali in ljudje (vsa svetovna bitja) so nastala. — Ni li torej Bog vsegamogočen?

Pouk. Govoreč se z glasom tu in tam ustavljam pri kaki besedi v stavkih.

Pisoč zaznamujemo te odmore z ločili. Ločila so:

. pika ; podpičje (ker je pod piko vejica), , vejica, : dvopičje (ker sta dve piki druga nad drugo), ? vprašaj (znamenje vprašanja), — pomisljaj (znamenje, da naj pomislimo o prečitanem stavku), () oklepaj, (ki oklepa eno ali več besed, dodanih v pojasnilo.)

Toliko bi smeli povedati že v tem šolskem letu. Kaj več pa pride pri obravnavi posameznih ločil v nadaljnjih šolskih letih.

4. šolsko leto.

1. Dvopičje in narekovaj.

2. Z veliko začetno črko pišemo nadalje:

a) za dvopičjem, kadar svoje ali besede koga drugega neizpremenjene zapišemo. Ob takih slučajih se rabi vrhu dvopičja tudi narekovaj („“).

b) V začetku vsake vrstice v pesmih.

3. Kdaj se *l* izgovarja kot *v* ali *u*? Kdor dvomi, kdaj bi pisal: *l*, *v* ali *u*, podaljšaj besedo ter pomisli, kako bi rekel, če bi jih več bilo (množina). Tedaj se ti pokaže prava pisava. N. pr. Deček se je učil (ne: učiv ali učiu), ker, če bi jih bilo več, bi dejali: Dečki so se učili (ne:

učivi ali učiai). To je ozka cev (ne: ceu), ker, če bi jih več bilo, bi dejali: To so ozke cevi.

4. Če ne veš, kateri tihnik zapisati koncem besede, jo podaljšaj, in pokaže se ti prava pisava. N. pr. Mož — moža; Janez — Janeza.

5. Razločno čitati in pisati besede, ki se pričenjajo ali okončujejo z *d, t, b, p*.

6. Razločno čitati in pisati besede, ki se začenjajo ali okončujejo z *g, h, k, s, z, š, ž*.

7. Čitati in pisati besede z *lj, nj, šč*. (Posebno na Kranjskem treba to točko dobro predelovati, ker govore in pišejo: skušnava, nam. skušnjava i. t. d.)

8. *Lj, nj, šč* se ne ločijo (razlogujejo); torej Begunje (ne: Begun-je).

9. Enako ali podobno se glaseče besede; n. pr. gos, kos; rega, reka; grom, hrom; Bog, bok; bere, pere itd. (Glej izvrstno vajo v tem obziru v § 32. Končnikove slovnice!)

10. Dva različna samoglasnika se ne družita v enem zlogu; zato se piše: rokav — ne: rokau. (Tudi ne gledé na že omenjeno podaljšanje besed). Zato pišemo tudi v tujih imenih *au, ei, eu* z *av, ej, ev*; n. pr. Evgenij, Avrelij, Avgust.

(Konec prih.)

Književnost in umetnost.

Cesar Francišek Jožef I. Tvrška Mikoláš Lehmann, c. a. kr. dvorní umělecký závod a stálá vystava maleb v Praze, Ferdinandova třída č. 11 nové — je izdala povodom cesarjevega zlatega jubileja krasne cesarjeve podobe, slikane na platnu. Doprna podoba cesarjeva v toison-ornatu zlatega runa, 51 × 39 cm velika, velja 60 kr., z zlatim okvirom 3:50 gld. in s kronskim nastavkom na okviru pa 2:50 gld. več. V enaki velikosti in za enako ceno se dobi tudi podoba cesarjeva v maršalski uniformi. Podoba cesarice se dobi tudi za to ceno — 76 × 63 cm velike podobe cesarja in cesarice se dobe po 8 gld. in nadvojvode Albrehta pa po 3 gld., z zlatim okvirom približno 6—8 gld. več. — 68 × 55 cm velike podobe cesarja, cesarice in cesarične-vdove Štefanije se dobe brez okvira po 1:50 gld. — 104 × 73 cm velike jubilejne cesarjeve podobe se dobe po 15 gld. brez okvira, z okvirom pa po 26 gld.

Kristus na Oljski gori. G. Mikoláš Lehmann bo izdal te dni krasno 100 × 74 cm veliko sliko, predstavljajočo Spasitelja na Oljski gori, ko kleče moli: „Oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih trpljenja od mene, pa ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi.“

Štirideset napevov za šolske pesmi v Koprivnik-Majcenovi „Začetnici“. Na svetlo dal Anton Kosi, učitelj v Središču. Cena 25 kr. s poštnino vred. V založbi izdajateljevi. Lično knjižico toplo priporočamo učiteljem, ki rabijo Koprivnik-Majcenovo „Začetnico“.

Zabavnih listov za slovensko mladino I. zvezek izide za nekoliko dni. Prvi zvezek poda naši mladini povest „Pri stricu“, spisal Ivo Trošt. S tem opozarjamo slovensko učiteljstvo na to književno podjetje.

Naši dopisi.

Iz radovljiškega okraja. (Poročilo občnega zborovanja učiteljskega društva za radovljiški okraj v Lescah, dne 14. mal. travna 1898.) Po običajnem pozdravu gosp. predsednika A. Grčarja, kateri se spominja tudi prerano umrlega tovariša A. Triplata, pojasnjuje g. blagajnik J. Ažman račun, iz katerega se razvidi, da ima društvo razen inventarja 30:10 gld. denarja.